

STICHTING STADSHERSTEL KAMPEN

Postbus 259
8260 AG Kampen
tel. 038-3312377
fax 038-3337123
info@stadsherstelkampen.nl

Aan het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Kampen
Postbus 5009
8260 GA KAMPEN

Kampen, 14 juli 2006

Betreft: Reactie op de brief van de heer P.C.M. Rademaker inzake het "witte huisje"

Geacht college,

Op verzoek van uw college, bij monde van voormalig wethouder Piederiet, heeft Stichting Stadsherstel Kampen (SSK) zich gebogen over de mogelijkheden om het zogenaamde "witte huisje" op de Sonnenberg – in de volksmond de kluis genoemd - zo mogelijk onder auspiciën van SSK te herstellen. Dit heeft geleid tot een rapport, waarin SSK tot de conclusie komt dat het genoemde huisje niet gezien kan worden als een rendabel project voor SSK. SSK heeft deze conclusie middels een brief d.d. 29 maart 2006 aan de gemeente Kampen kenbaar gemaakt en daarbij het rapport meegezonden.

Daarop heeft de heer P.C.M. Rademaker uit Hasselt in een brief d.d. 24 april 2006 aan uw college en de gemeenteraad van Kampen gereageerd op bovengenoemd rapport. In deze reactie wordt SSK onder meer onzorgvuldigheid en vooringenomenheid verweten. Aangezien SSK zich geenszins in deze kwalificaties kan vinden, wil SSK dan ook gaarne, langs deze weg, reageren op de reactie van de heer Rademaker. Daarbij zullen wij op de belangrijkste punten van kritiek van de heer Rademaker nader ingaan.

Doel en uitgangspunt van het onderzoek

Doel van het door SSK uitgevoerde onderzoek was om na te gaan of het zogenaamde "witte huisje" een potentieel project voor SSK zou kunnen zijn. Zoals ook in het rapport gesteld wordt dienden daarbij de bouwkundige staat én het mogelijke historische belang als uitgangspunt. Doel van het rapport was niet te om te bewijzen dat het voormalige Karthuizer Klooster al dan niet op de Sonnenberg heeft gestaan. Dit laatste wordt in het rapport ook geenszins bestreden. Wij betreuren het dan ook zeer dat de heer Rademaker dit suggereert. Wij hebben in het rapport zelfs voorgesteld om de gemeentelijke archeoloog eventueel nadere verkenningen te laten verrichten op het terrein.

Het doel was om te bezien of het "witte huisje" mogelijk – desnoods slechts in de kern – deel uitgemaakt kan hebben van dit kloostercomplex. In dat geval zou dit immers zwaarder kunnen pleiten voor behoud en herstel van het pandje, dan de uiteindelijk aangetroffen slechte bouwkundige staat op zich zou rechtvaardigen. Helaas moest op grond van het onderzoek geconcludeerd worden dat naast de zeer slechte bouwkundige staat, er ook geen aanwijzingen werden gevonden dat het huidige pandje inderdaad deel heeft uitgemaakt van het kloostercomplex. Er werd geconstateerd dat het pandje niet

ouder kan zijn dan 1840. Daarbij was geenszins sprake van enige vooringenomenheid. Menig bestuurslid van SSK had graag een andere uitkomst gezien. Wel kan worden gesteld dat het onderzoek bewust onafhankelijk zonder derden is uitgevoerd. Dit is juist gedaan om vooringenomenheid te voorkomen.

Datering

De datering van het pandje heeft plaats gevonden op basis van een aantal criteria:

1. het baksteenformaat;
2. de bouwkundige samenstelling van het pandje
3. kadastrale gegevens.

Het "witte huisje" blijkt in het geheel opgetrokken te zijn uit het baksteenformaat van $\pm 220 \times 107 \times 52$. In ons rapport is aangegeven dat dit baksteenformaat globaal gedurende de periode 1840 tot 1890 in de omgeving van Kampen werd toegepast. Omtrent dit baksteenformaat maakt de heer Rademaker ons verschillende verwijten. Zo stelt de heer Rademaker dat door de onderzoekers het baksteenformaat haast op chirurgische nauwkeurigheid is bepaald. Echter, ook hij komt tot eveneens hetzelfde formaat met slechts (let wel) 2 x 2 mm. verschil ($220 \times 105 \times 50$)!

Belangrijker is, dat naar de mening van de heer Rademaker, het genoemde baksteenformaat niet uit de 19^e eeuw kan dateren. Hij verwijst daarvoor naar de dissertatie van Johanna Hollestelle "*De Steenbakkerij in de Nederlanden tot omstreeks 1560* (Arnhem 1976)". Inderdaad kan op grond van deze publicatie gesteld worden dat het genoemde baksteenformaat een gemiddelde maat is die al aan het einde van de 15^e eeuw voorkomt. Hierbij zij echter opgemerkt dat er sterke lokale variaties in de baksteenformaten zijn te constateren. Bovendien geeft Hollestelle ons slechts een beeld van de baksteenformaten tot ca. 1560. Echter ook na dat jaar werden stenen gebakken en fluctueerden steenformaties. Alleen is over de periode na 1560 nog geen samenhangende studie over de baksteenproductie verschenen en dient men vooral gebruik te maken van lokaal dateerbaar vergelijkingsmateriaal.

Het bij het "witte huisje" aangetroffen baksteenformaat komt dan ook niet alleen in de late 15^e en 16^e eeuw voor, maar wel degelijk ook in de 19^e eeuw. Opvallende gebouwen in Kampen daterend uit het midden en het derde kwart van de 19^e eeuw met hetzelfde baksteenformaat zijn onder meer:

- a) het Van Heutszkazernecomplex
- b) de voormalige Infirmierie op de hoek Vloeddijk/Kalverhekkeweg
- c) Voorstraat 25
- d) verschillende woonhuizen aan de IJsselkade

Daarnaast wijzen ook de homogene samenstelling van de baksteen, alsmede de sterke uniformiteit in maatvoering op een 19^e eeuwse herkomst.

De panden IJsselkade 21 t/m 23 zijn gebouwd in 1846 en kennen het baksteenformaat van $218-224 \times 104-110 \times 110 \times 50-52$. Het pand IJsselkade 32 dat gebouwd is in 1845 - zoals ook de steen van de eerste steenlegging aangeeft - heeft een baksteenformaat van $217-224 \times 102-107 \times 50-52$. In de bouwwereld is het al eeuwen gebruikelijk om voor de maatvoering, de gemiddelde maat van de baksteen vast te stellen door de afmetingen van 10 stenen te meten. Dit gemiddelde komt bij dit huisje uit op de in het rapport vermelde maat van $220 \times 107 \times 52$ mm. De verschillen ontstaan door het bakproces in de veldoven. Een oven die al eeuwen tot in de 19e eeuw in gebruik is geweest. De stenen die het dichtst bij de vuurmonden opgetast stonden kregen de hoogste vuurbelasting, waardoor de krimp het grootst was en dus ook het kleinste formaat ontstond. Zeer belangrijk bij vaststelling van de ouderdom van de baksteen is de structuur die ontstaat door menging van de klei. Door de verbeterde menging van de klei door mechanisatie, tijdens de industriële revolutie in de jaren 40 van de 19e eeuw, is de structuur van de baksteen in vergelijking met voorgaande tijden aanmerkelijk verbeterd. De ter plaatse aangetroffen baksteen vertoont een vrij homogene structuur.

Niet expliciet, maar wel impliciet in het verslag van het bouwhistorisch- en bouwkundig onderzoek opgenomen is, dat ook tal van andere bouwkundige aspecten, zoals de toegepaste dakconstructie en de balkprofileringen op een 19^e eeuwse bouw wijzen. Tot slot kan worden gemeld dat in ieder geval tijdens het onderzoek geen ouder funderingsmateriaal is aangetroffen.

Kadastrale gegevens

In bijlage 3 van het rapport van SSK wordt nader ingegaan op de informatie die kadastrale gegevens ons kunnen leveren. Ook op grond hiervan moest worden geconcludeerd, dat het betreffende perceel, waarop het huidige "witte huisje" staat eerst rond 1844/45 bebouwd moet zijn. Dhr. Rademaker geeft in zijn reactie al aan dat de kadasterkaart van 1812 ter plaatse geen bebouwing aangeeft en dat hij met

de zijnen nogal moeite heeft moeten doen, om van daaruit alsnog tot de conclusie te komen dat het bij het "witte huisje" om een mogelijke voormalige kluis van het Karthuizerklooster gaat.

Nogmaals zij echter hier vermeld, dat dit niet gesteld kan worden op basis van het onderzoek dat is uitgevoerd door de heer A. Westendorp van de Historische Vereniging voor de IJsseldelta 'Jan van Arkel'. Bij dit onderzoek in de kadastrale gegevens is uitgegaan van de OAT (oorspronkelijk aanwijzende tafel) van 1 oktober 1832. In dit register wordt het perceel waarop het huidige "witte huisje" is gesitueerd, gelokaliseerd als sectie B nummer 192. Het heeft als bestemming weiland. In de daarop volgende kadastrale leggers wordt het perceel tot ca. 1844 eveneens aangeduid als weiland. Eigenaar in deze periode is de stad Kampen. Rond 1844 is het perceel gesplitst in drie percelen, waarvan sectie B nummer 487 het perceel van het "witte huisje" is. Van dit perceel, waarvan de stad Kampen na 1844 de eigenaar blijft, wordt het recht van opstal gekocht door Klaas Jonker. Deze Klaas Jonker zal op het perceel een huis gebouwd hebben. In 1882 of 1883 is volgens de kadastrale leggers het huis herbouwd. Dit kan echter ook een verbouwing betekenen, omdat niet (zoals gebruikelijk) wordt aangegeven dat het huis eerst gesloopt is (*met dank aan dhr. A. Westendorp voor deze nadere informatie*). Een onderzoek in bijvoorbeeld de pachtregisters van de geestelijkheid van de stad Kampen zou mogelijk duidelijk kunnen maken of er eerder wel op de plek van het "witte huisje" bebouwing zou hebben gestaan. In dat geval zouden hiervan namelijk ook de pachtinkomsten zijn geregistreerd. Zoals al eerder gemeld, gaat en ging dit echter buiten het bestek van de taak van SSK, die zich immers heeft beperkt tot de huidige bebouwing.

Enkele slotopmerkingen

Op grond van het bovenstaande, blijft SSK van mening dat het "witte huisje" uit de 19^e eeuw dateert. En daarmee ook, dat door het ontbreken van een duidelijke historische waarde, de zeer slechte bouwkundige staat, en de zeer beperkte bestemmingsmogelijkheden, het "witte huisje" geen potentieel object voor SSK kan vormen.

Bovendien is SSK van mening dat zij het rapport naar eer en geweten heeft samengesteld. Van enige vooringenomenheid is, zoals reeds gesteld, geen sprake geweest. Ook is zuiver omgegaan met informatie, waarbij zeker geen inbreuk is gemaakt op het auteursrecht van de heer Rademaker c.s. Er is, zoals het behoort, verwezen naar de publicatie van de heer Rademaker c.s., die voor een ieder vrij is te raadplegen.

Wat SSK, geenszins met haar rapport en conclusies heeft beoogd, is het oproepen van een polemiek over het voormalige Karthuizer Klooster. Mochten haar conclusies echter leiden tot een hernieuwde aandacht voor, en meer duidelijk over een bijzonder stukje kloostergeschiedenis van Kampen / IJsselmuiden, dan mag dat zeker als winst worden gezien.

Tot zover onze reactie op de brief van de heer Rademaker. Wij vertrouwen erop u hiermede voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet
namens het bestuur,

A.G. van 't Zand-Boerman
secretaris

cc: Raad gemeente Kampen – de heer P.C.M. Rademaker